SUDJELOVANJE POSTROJBI NA STONSKOM RATIŠTU

Djelovanje postrojbi Općine Korčula u zaustavljanju prodora neprijatelja ka Pelješcu

Rat na dubrovačkom području započeo je 01.10.1991. godine napadom „JNA" na šire područje grada Dubrovnika. Težište napada neprijatelj je imao na pravcima iz Debelog brijega kroz Konavle i iz Popovo polje prema Osojniku, Dubrovniku i Slanom.

Već 05.10 postrojbe iz sastava Trebinjskog korpusa JNA iz Popova polja uspjele su prodorom preko Zavale i Orahova dola, okupirati i staviti pod svoj nadzor šire područje Slanoga.

Osim korčulana dragovoljaca koji su i prije rata živjeli na širem području Dubrovnika u zaustavljanju prodora neprijatelja na dubrovačkom području: u Konavlima, kod Osojnika i oko Čepikuća posebno su se istakli pripadnici djelatne bojne 116 br. Njihov zapovjednik bio je prijeratni komandant štaba Teritorijalne obrane općine Korčula **Marko Mujan**.

U bojni su se od početka hrabro borili i dragovoljci koji su prvi išli sa otoka, da bi branili naše najjužnije granice: **Denis Žanetić** iz Korčule, **Đani Radovanović** i **Željko Baničević -Mikuleto** iz Smokvice, dok se u sastavu postrojbi specijalne policije MUP-a istaknuo policajac **Z. Krajančić** iz Čare.

Prva otočka postrojba koja je početkom listopada 1991.g. djelovala u zaustavljanju prodora jugovojske u Konavlima bio je vod dragovoljaca Policijske postaje Korčula kojega je vodio tadašnji zamjenik zapovjednika postaje **Stanko Šutalo**.

Nakon silovitog prodora neprijatelja i pretrpljenih gubitaka, vod je poslije nekoliko dana sudjelovanja u borbi bio primoran povući se na otok. Uslijed prodora četnika iz Popova polja preko Orahova dola u područje Slanog bila im je prekinuta komunikacija ka otoku Jadranskom magistralom, pa se vod na Korčulu morao izvlačiti preko o. Šipana.

Tijekom listopada 1991.g, na prostor Stonske prevlake sa zadaćom razbijanja pomorske blokade Pelješca išao je vod 9 K 11 "Maljutke", iz sastava bataljuna ZNG. Njega je vodio zapovjednik bataljuna Zdravko Žuvela. Do okršaja sa brodovima nije došlo, jer su se neprijateljevi brodovi držali uz Mljet i nisu im dolazili u domet.

Poslije bitke protiv brodova 19. i 20. 11. topnički vod 76 mm ZIS iz Trpanjske Dube predvođen zapovjednikom bitnice **Željkom Seretinekom** išao je u Smokovljane. Sa položaja ispod brda Oštrkovac izvršavao je paljbene zadaće koje im je, odredio tadašnji zapovjednik južnog bojišta **Luka Džanko**. Pri djelovanju po neprijateljskoj motrionici na Rujnici i po njihovom uporištu u Orahovom dolu ispaljeno je bilo oko 130 granata. Akcija nije bitno usporila prodiranje neprijatelja iz pravca Čepikuća, ali je imala povoljan učinak na moral naših uglavnom pješačkih postrojbi, koje su bile prisiljene povlačiti se pred snažnim napadom neprijatelja. Poslije te akcije na položaju na stonskoj prevlaci naš topnički vod dočekuju i pješačke postrojbe iz sastava Obrane općine Korčula

Silnom prodoru neprijateljskih pješačkih i mehaniziranih snaga koji je išao uz snažnu potporu topništva i aviona, naše uglavnom pješačkim oružjem naoružane postrojbe ZNG i policije, nisu se mogle ozbiljnije suprostaviti.

Kroz mjesec studeni situacija se i kod Stona znatno pogoršala. Neprijatelj je uz jaku potporu svog brigadnog topništva napredovao komunikaciama iz Rudina i Slanoga jednim pješačkim bataljunom, ojačanim oklopnom četom.

Svojim glavnim snagama težio je ovladati komunikacijom most Bistrina - Hutovo, odakle bi imao osnovu za ovladavanjem dolinom Neretve i kontrolu nad širim područjem Južne Dalmacije.

Ustrojavanje crte obrane ispred Stona

Poslije pada Čepikuća neprijatelj je napredovao ka Stonu iz pravaca Rudina i Slanoga.
U zaustavljanje neprijatelja ispred Stona od 21 do 24.11. stiže grupa od 100 tinjak dragovoljaca iz bataljuna ZNG, ojačanih vodom minobacača 82 mm. Grupu „Korčulanskih dragovoljaca" predvodili zapovjednici bataljuna ZNG **Zdravko Žuvela** i obrane općine **Tomislav Katić**

Po zauzimanju Rudina 23 . 11., neprijatelj je sa dominantnih kota kontrolirao sve naše položaje. Već 5 minuta po otvaranju paljbe, naši položaji bili bi snažno i precizno tučeni paljbom njegovog topništva.

Prilikom pokušaja učvršćivanja crte obrane pod neprekidnom paljbom neprijatelja, u području sela Doli 25.11. 1991,. pogođen minom iz minobacača smrtno je stradao zapovjednik 1. Orebićke satnije **Tihomir Antunović.** Tog dana imali smo još 4 ranjena. U području sela Doli ranjeni su bili **Jure** i **Damir Bikić, te Arsen Roso** iz Orebićke satnije i **Ante Radaić** iz zapovjedništva bataljuna ZNG. Kod Konštara ranjen u ruku bio je **Damir Mušin** iz satnije MB 82 mm.

Dva dana poslije pretrpljenih gubitaka, naše su se postrojbe povukle na otok kako bi se konsolidirale i uz dovođenje jačih sredstava potpore na područje Stona, pripremile za provedbu odsudne obrane p/o Pelješca.

Kritični dani u zaustavljanju napada Jugovojske na Ston bili su 04, 05 i 06. prosinca 1991. godine. Iako se je u to vrijeme u i oko Stona nalazilo i do 1000 branitelja (toliko se je nalazilo na brojnom stanju za hranu), naše su se slabo organizirane i uvezane postrojbe, sa slabom topničkom potporom, (koju smo provodili sa 2 topa 85 mm iz HRM i 2 topa 76mm iz postrojbi obrane općine Korčula), teško suprostavljale daleko jačem neprijatelju. On je na naših 100 ispalio, po našim postrojbama po nekoliko tisuća granata. Tih dana je pokušavajući organizirati zaustavljanje prodora neprijatelja ispred Malog Stona, poginuo član Zapovjedništva obrane Stona **Miodrag Perkušić**.

Zauzimanjem Debelog brda na Rudinama neprijatelj je mogao kontrolirati put od Stona do Ponikava sve do uvale Prapratno. Posebno su bile jake borbe 05. prosinca kada je neprijatelj prešao preko magistrale i zauzeo brdo Konštar. Na brzu ruku organiziranom i sprovedenom akcijom, koju je uz topničku potporu naših topova 85 i 76 mm vodio zapovjednik policijskih snaga **Neven Klinac** postrojbe neprijatelja, prije nego su utvrdili svoj položaj, bile su izbačene iz njegova vrha.

Uprkos uspješno odbijenom napadu neprijatelja malodušnost u našim redovima nastupila je 06. 11, kada su odlukom zapovjednika **Petra Šimca** zapovjedništvo iz Malog Stona i kuhinja iz Stona bili prebačeni u Ponikve. Silina napada uz jaku topničku potporu i poljuljan moral naših snaga olakšali su neprijatelju zauzimanje Konštara i Zamasline, prvih sela na Pelješcu uz Jadransku magistralu .

Stabiliziranje obrane na crti: Konštari - Zamaslina - Bistrina

Dana 07. prosinca dolaskom pukovnika **Ante Bilića** za zapovjednika obrane Pelješca, uz angažiranje postrojbi obrane općine Korčula neprijatelj je zaustavljen na crti Konštari - Zamaslina - most Bistrina. U spriječavanju prodora ka Stonu, braneći brdo Zec, 17. prosinca poginuo je **Samir Mustafić**, a nekoliko pripadnika iz sastava 53. Bojne Mornaričko desantnog pješaštva iz Splita bilo je ranjeno. To je uzrokovalo napuštanja tog položaja što je je neprijatelj iskoristio. Sutradan 18. prosinca., prilikom vraćanja napušteniog položaja, poginuo je **Ranko Bongvardo,** dragovoljac iz pelješko - župske satnije.

Položaj na brdu Zec, bez većih žrtava nije bilo moguće vratiti. Zato se prema zapovjedi zapovjednika Ante Bilića, nekoliko dana poslije, za nadzor i spriječavanje prolaza neprijateljevih snaga pravcem Konštari - Marinica organizira i uređuje područje susjednog položaja Vrijesovica. Uprkos poljuljanom moralu u držanju promjenjene crte, istaknula se 1.Orebićka satnija. Ona je nekoliko dana samostalno održala cijelu crtu od Malog Stona do Vrijesovice.

Po zaustavljanju napada neprijatelja, prema odluci za obranu zapovjednika Ante Bilića, postrojbe otočkog bataljuna (4 satnije) uz pelješko - župsku, a kasnije i stonsku satniju utvrđuju i organizirano brane položaje sa prvom crtom na Vrijesovici - Supavi i Malom Stonu. Posebno se čvrsto uređuju položaji oko Malog Stona. Tu prvo Orebićka, a za njom i ostale satnije iz sastava bataljuna ZNG općine Korčula grade bunkere, uređuju taborišta i prilaze do položaja na prvoj crti.

Za potporu pješačkim postrojbama sa Korčule se dovodi topništvo od kojeg se ubrzo ustrojio divizion sastava: topnički izviđači, bitnica 85 mm (4 topa), bitnica 76 mm (4 topa) minobacačka bitnica 120 mm (3 minobacača) i 82 mm (11 minobacača) Cijelokupno topništvo dobro se utvrđuje.

Ustrojavanjem stalne topničke izvidnice na Supavi i uvezivanjem svega topništva i izvidnica sa zapovjedništvom, omogućen je stalni nadzor prostora topničkom paljbom. Na taj način naše su postrojbe uprkos pomanjkanju streljiva postajale gospodari na bojištu . Zapovjednik postrojbe topničkih izviđača bio je **Ante Curać – Raškić**

Povezivanjem i reorganizacijom topništva u topnički divizijon, reagiranje topništva od uočavanja neprijatelja, do ostvarenja paljbe po cilju, od 2 - 3 sata, koliko je bilo potrebno tijekom listopada i studeniog , smanjeno na vrijeme od 5 do 15 minuta.

Zapovjednik novoustrojenog Mornaričkog odreda Pelješac **Ante Bilić** ubrzo uspostavlja dnevno zapovjedanje i kontakt sa svim zapovjednicima postrojbi na terenu. U tome mu je veliku pomoć pružao načelnik stožera **Berivoj Mrković**. Odgovoran za rad svih korčulanskih postrojbi u zapovjedništvu obrane Pelješca, bio je zapovjednik bataljuna

ZNG općine **Zdravko Žuvela.** Dužnost zapovjednika topničkog divizijuna obnašao je **Željko Seretinek**. Žična se veza pružala iz zapovjedništva prema svima postrojbama, za što je u vrijeme ustrojavanja veze odgovoran bio zaopovjednik voda veze **Drago Igrec** .

U vrijeme stabiliziranja fronta, naročito jaka obostrana djelovanja topništva ispred Stona bila su 13, 18 i 23/24 prosinca. Tada smo na novi način organiziranim djelovanjem, uprkos tome što je neprijatelj raspolagao daleko većim zalihama streljiva za topništvo , neprijatelju prvi puta pružili neočekivano jaki otpor i gubitke, nakon čega se front stabilizirao. Uz sreću i zahvaljujući dobrom utvrđivanju položaja, u tim bitkama na našoj strani nije bilo većih gubitaka.

ODNOS SNAGA NA NA PRAVCU PELJEŠAC

DATUM	SNAGE	PJEŠ.	OKLOP	TOPNIŠTVO	ZRAK.
07.12.91	NAŠE	323	0	Top: 2x 85 i 2 x 76	0
	NEPRIJ.	567	3 x T-55 3x OT	MB: 4x120 mm	2,5 a/p
31.12.91	NAŠE	979	0	Top: 4x 85 i 4 x76 MB: 3x120 i 12x 82 Bst: 2x 82	0
	NEPRIJ.	567	3 x T-55 3 x OT	MB 4x120 i 2x 82	2,5 a/p

Organizacija protudiverzantske obrane Pelješca

Početkom 1992. godine poslije priznanja Republike Hrvatske od vodećih svjetskih sila sa neprijateljem su vođeni pregovori o prekidu paljbe. Između zapovjedništva Obrane Pelješca i komande Jugovojske, uspostavljena je direktna žična veza (takozvana vruća linija). U održavanju potpisanih primirja jačala je i uloga evropskih promatrača.

Izrađivali su se novi i ojačavali stari zakloni. Položaji su se osiguravali grupama mina. Prestankom bojnih djelovanje u našim postrojbama došlo je do malog opuštanja. U tom je periodu, 12.02 geler potezne mine, na koju je naišao na mostu Bistrina, smrtno ranila zapovjednika u bitnici MB 82 mm **Gorana Lasića.** Tom je prilikom bio lakše ranjen i **Jakša Kriletić - Jordes**. Prije odlaska na smjenu poginuo je pripadnik bitnice MB 120 mm **Ivo Kunjašić** iz Smokvice. Na položaju topova 85 mm prilikom rukovanja s eksplozivom ranjen je bio **Daniel Tomić**.

U očekivanju novih napada neprijatelja, organizacija paljbenog djelovanja i obučenosti svih postrojbi dovela se na višu razinu.
Početkom proljeća zbog narušenog zdravlja zapovjednik **Ante Bilić** odlazi u bolnicu u Split. Njegov dotadašnji zamjenik **Berivoj Mrković** ranjen je u nogu, prilikom pokušaja osposobljavanja topa 40 mm Bofors. U toj situaciji zapovjedanje obranom i Mornaričkim odredom Pelješac zapovjednik HRM povjerio je **Zdravku Žuveli.** Za njegova zamjenika iz Šibenika je stigao **Ferid Pazelja**.

Početkom travnja pristupilo se organizaciji protudesantne i protudiverzantske obrane Pelješca. Posebna se pažnja u zaštiti od pomorskog desanta (za kojeg je nepijatelj činio pripreme na otoku Visu) posvetila obrani uvala Žuljane i Trstenika. Od mogućeg zračnog desanta osiguravalo se Jajinsko i Potomljansko polje.

Uvale Žuljane i Trstenika branile su se jednim pješačkim vodom koji je branio brdo Čučin i topničkim vodom 85 mm (kasnije sa 2 topa 76 mm ZIS) . Jedna satnija iz 53 bojne MDP -Split nalazila se u pričuvi u Trpnju. Uvalu Lovište branio je vod 76 mm ZIS. U zaštiti Janjinskog i Potomskog polja stalno je bila angažirana jedna satnija s otoka Korčule.

Poduzimanjem spomenutih organizacijskih mjera postrojbe obrane Pelješca spremne su dočekale početak zadnjeg i najžešćeg napada neprijatelja

Posljednji napadi neprijatelja i "Bobetkova ofenziva"

Početkom travnja 1992. godine neprijatelj je zadnji puta silovito napao našu crtu. Težište napada imao je na cestu :Smokovljani - Topolo - Osoje ka Neumu. Ona se nalazila u zoni odgovornosti naših lijevih susjeda iz 1. Gardijske brigade koja im je pružila žestok otpor. U očajničkom pokušaju u kojemu se nije obazirao na nanesene mu gubitke, neprijatelj je imao jaku potporu topništva i aviona. Pogođen gelerom minobacača 120 mm prilikom granatiranja Malog Stona 08.04. u grlo je bio ranjen Ante Šestanović iz 2. Korčulanske satnije
Bombe - krmače iz aviona su bacane po području oko Stona i Ponikava. Njima je uzrokovan veliki požar na brdu Supava. Svi naši položaji topništva bili su tučeni , ali su i uzvraćali paljbu neprijatelju. Naše topničke postrojbe svojom su paljbom ali i prihvaćanjem paljbe, razvlačili i slabili napadnu moć neprijatelja, tako da nije došlo do pomicanja naše crte niti crte obrane naših susjeda.
U drugoj polovici travnja, 10 - tak dana po dolasku generala Janka Bobetka za zapovjednika južnogbojišta započeo je veliki protunapad naših postrojbi.
Iako smo raspolagali sa manje streljiva ravnopravno smo se nosili s neprijateljem. Preuzimanjem inicijative ubrzo smo svojim djelovanjem natjerali neprijatelja na povlačenje.

U "Bobetkovoj ofenzivi " Mornarički odred Pelješac u čijem su sastavu i sve korčulanske postrojbe sudjelovao je na desnom krilu.
Nakon proboja crte neprijatelja na pravcu napada 4.gbr kod Hutova 18.05 i izvlačenja neprijatelja pod jakom topničkom paljbom topništva, naše pješačke postrojbe ujutro 19.05. ušle su u Konštare i Zamaslinu. Na prostoru benzinske pumpe na Jadranskoj magistrali zapovjednik Zdravko Žuvela dočekao je pripadnike 1.gbr i predao crtu zapovjedniku 4.bojne 1 GBr Damiru Tomljenoviću –Gavranu, koji je svojom postrojbom nastavio goniti neprijatelja ka Slanome . .

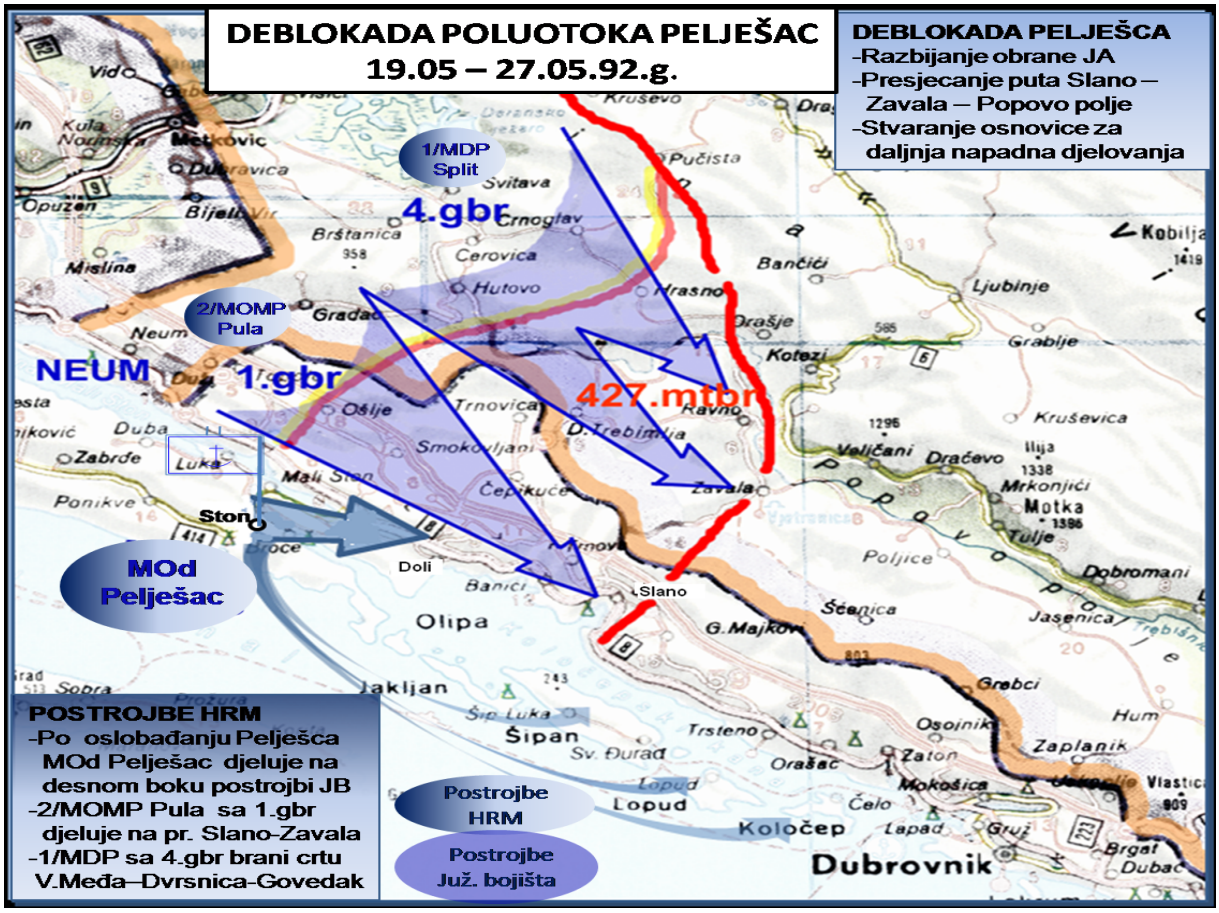

Nakon prebacivanja cijelokupnog topništva preko magistrale, uslijed velike dinamike gonjenja, neprijatelj je ubrzo izašao van dometa naših oružja. Tada se prema zapovjedi generala Bobetka dio topništva (bitnica 76 mm ZIS i MB 120 mm) preko mora prebacio se na Elafitske otoke. Odatle smo neprijatelja koji se izvlačio prema Dubrovniku nastavili tući u bok.

Po izlasku neprijatelja iz dometa topova, bitnice 85 mm prebacila se u dolinu rijeke Neretve. Tu je u sastavu Taktičke grupe 156. brigade sudjelovala u oslobađanju područja lijeve strane rijeke Neretve, oko sela Klepaca, Tasovčića i Pribilovaca.

Po oslobađanju Dubrovačkog primorja, većina postrojbi obrane općine Korčule razvojačena je do kraja lipnja 1992. godine.

Po neprijatelju je na stonskom ratištu ispaljeno oko 6000 granata, a po našim je položajima palo duplo više. Koliko je bilo naprezanje našeg topništva govori i to da se u svibnju 1992.g. na otoku Šipanu prilikom paljbenog djelovanja rasprsla cijev jednog minobacača 120 mm.

Na obilježavanju 5. godišnjice korčulansko - zapadnopeljeških postrojbi, ratni zapovjednik HRM admiral Sveto Letica, u svom obraćanju stroju postrojbi općine Korčula rekao je:

„Vi ste zaustavili srpsko - crnogorske postrojbe neprijatelja i na Stonu, kada je prijetilo, da zauzmu cijeli Pelješac, da kompromitiraju našu obranu u neretvanskoj dolini i da dođu do Neretve. Da zauzmu Korčulu i postepeno ostvare plan generala Kadijevića da se od Dubrovnika ide prema Splitu, te da se Hrvatska preko Dalmacije baci na koljena.

Korčulani i Pelješčani su izvojevali i tu pobjedu, ostajući hrabro na svojim položajima oko Stona, čime su spriječili da srpske i crnogorske postrojbe nisu tad prodrle na puntu Lovišta i na Korčulu. To je gospodo vaša zasluga. I ne samo to;

Hvala, posebno Korčulanima , što niste poslušali poruku, koja vam je došla imperativno napisana, da se povučete sa Stonske prevlake, odnosno da napustite položaje.

Nikad nisam sumljao u vaše domoljublje, nikad nisam sumljao u vašu hrabrost. Hvala vam za vaš doprinos u toku Domovinskog rata.